

Nyár végén telepítsünk kaszálót a réti széna-igény biztosítására!

Dr. Tasi Julianna

Szent István Egyetem, Állattenyésztés-tudományi Intézet

A pázsitfűvekből álló széna (réti széna) fehérjetartalma elvileg kisebb a lucernaszénaénál, a gyakorlatban azonban ez akár fordítva is lehet. A pázsitfűvek levele - melynek nagyobb és könnyebben emészthető a fehérjetartalma - úgynevezett levélhüvellyel kapcsolódik a szárhoz. A levélhüvely teljesen körülöleli a szárát (1. ábra), ezért a szénakészítési folyamat során nem törik le a levél, nem marad a renden veszteséggént. Ezzel szemben a pillangósok összetett levélzete keskeny levéllyel kapcsolódik a szárhoz, mely a száradást követően nagyon könnyen letörik. Azok a gazdaságok, amelyekben szűkített rendet képező rotációs kaszával kaszálnak – ami miatt teríteni is kell a rendet –, különösen ki vannak téve a lucernaszéna készítése során a levélpergési veszteségnek. A levéltelen vagy kevés levelet tartalmazó lucernaszéna értéke pedig lényegesen kisebb a réti széna értékénél. A réti széna felértékelődőben van a tejtermelő gazdaságokban, a tejlő tehének takarmányadagjában is. Emiatt fontos, hogy a fő gyeptelepítési időszak előtt beszéljünk a témáról.

1. ábra A levéllemez a szárát körülölelő hüvellyel rögzül a szárhoz

Öntözetlen gazdálkodási körülmények között – különösen a Dunától keletre – gazdaságosságot befolyásoló tényező a kaszáló vagy rét telepítési idejének szakszerű megválasztása. Mielőtt a lehetséges telepítési időszakok előnyeit és hátrányait áttekintenénk, határozzuk meg a kaszáló és a réthasználat fogalmát, széna ugyanis mindkét használat mellett készíthető, de nem azonosak a keverék összeállításának szabályai. A kaszálón egyértelműen csak kaszálással takarítjuk be a termést, függetlenül a felhasználás céljától (szénakészítés, silózás, esetleg fonnyasztott fű etetése az istállóban, melyet zéró legeltetésnek is szokás nevezni). A réthasználat során az első növedéket - az úgynevezett anyaszénát - lekaszáljuk. Nedves, mély fekvésű réteken esetleg a második növedéket – sarjút – is kaszálással hasznosítjuk. Az őszi sarjút vagy már a második növedéket is legeltetjük. A réthasználat jellemző (kell legyen) az ártéri gazdálkodásban (fokgazdálkodás), a folyó- és patak völgyekben, a tavaszi belvizek által veszélyeztetett területeken.

1. kép: Kiváló, nagy tömeget adó, széles levelű szálfű a magyar rozsnok

2. kép: Nagy tömeget ad, jól tűr minden körülményt, de az állatok kevésbé szívesen fogyasztják a nádkéjú csenkeszt

Miért a nyár végi gyeptelepítést ajánljuk?

Az 1. táblázatban összefoglaltuk a nyár végi (aug. második fele-szept. közepe) és a kora tavaszi (márc. közepe-vége) telepítési időszakok előnyeit és hátrányait. A gyeptelepítés sikerességét két tényező kockáztatja leginkább: a gyomok elnyomó hatása és a nyári szárazság. Mindkettő akkor teheti tönkre a kikelt füveket, ha még nincsenek jól begyökeresedve és kicsi a versenyképességük. A gyomok többsége tavasszal kelő, ezért a tavaszi telepítésű füveket elnyomhatja, kipusztíthatja. A nyár végén vetett fű következő tavasszal már nagyobb versenyképességgel rendelkezik. Hasonló a helyzet a nyári szárazság átvészelésének képességével is. Ezekhez az előnyökhöz társul a kaszálók esetében még egy fontos gazdasági szempont: a tavaszi vetésű füvek abban az évben nem mennek magszárba (3 fajtól eltekintve). A nyár végi telepítésű kaszáló a következő évben a termesztési technológia intenzitásától függően 2-4 kaszálható növedéket is adhat.

A tavaszi időszakban rendkívül fontos a korai vetés betartása, mert a vetéshez képest kb. 2 hónap múlva gyökeret váltanak a füvek. Ha ez az időszak belecsúszik a szárazságba, akkor a kikelt füvek elpusztulnak öntözés nélkül. A március közepi vetéshez pedig – a magágykészítést figyelembe véve – korai tavaszodás, jó időjárási körülmények kellenek, ami az utóbbi évek tendenciája alapján egyre kevésbé biztosított. A száraz tél és tavasz miatt az sem „szentírás” már, hogy tavasszal könnyebb aprómorzsa magágyat készíteni, mint augusztus második felében. Mindezek alapján a nyár végi telepítést kevésbé kockázatosnak ítéljük öntözetlen gazdálkodás esetén.

Milyen legyen a keverék összetétele?

Kaszáló használat tervezésekor alapvetően két tényezőt vegyünk számításba. Elsőnek az ökológiai viszonyokat tekintsük át. Nézzük meg, milyen füvek élnek a telepítendő terület mezsgyéjében. Ebből már lehet következtetni arra, száraz, üde vagy nedves fekvésű a terület. A szakkönyvek tartalmazzák a füvek vízigényét, fekvés szerinti kategorizálását. Ez megadja a választható pázsitfűvek körét. A konkrét választást pedig a hasznosítási cél határozza meg. A kaszálóknál a nagy fűtömeg, a több kaszálható növedék, és állandó gyeppé esetén a legalább 4-5 éves élettartam követelmény. Nem fontos, hogy sok fajtából álló, tényleges keverék legyen, pillangós összetevővel. Kivéve, ha a területet bevontuk valamilyen - ezt előíró - támogatási programba. Kizárólagos kaszáló telepíthető 3-4 szálfűből is, de akár egyfajú is lehet. Utóbbi esetben agresszív lazabokrú fűvet kell választani, ami viszont némileg korlátozza az élettartamot. Hosszabb életű kaszáló tervezésekor fontos, hogy lazabokrú és tarackos szálfű egyaránt legyen a keverékben. Réhasználat tervezésekor a sarjú legeltetése miatt alfűveket is tegyünk a keverékbe és törekedjünk 5-7 fajtából összeállítani azt. A pázsitfűvek túlnyomó többsége legalább 3-4 éves élettartamú, egyes lazabokrúak 4-6 évig élnek, a tarackosok 8 évet is kibírhatnak. Kivételes fű ebből a szempontból az olaszperje, melynek elvileg 1-2-3 éves változatai vannak, de a gyakorlatban leginkább az egy éves jelenik meg. Az olaszperje tehát a szántóföldi vetésforgóba illesztett, intenzív technológiájú, rövid életű kaszálók növénye!

A lovak réti széna igényét kielégítő kaszáló tervezésekor felmerülnek még egyéb szempontok is, mint pl. a vastagabb, rostosabb szárú füvek telepítése. Preferencia-vizsgálatok nem igazolták egyértelműen, hogy a lovak is így „gondolják”, mint a gazdák. Tehenek etetésekor pedig biztosan nem kell ezt a szempontot alkalmazni, sőt, a finomabb szálú, könnyebben emészthető füvekre van szükség.

A vetőmag forgalmazók kész keverékeket kínálnak, sok külföldről származó maggal, hiszen a magyarországi fűmagtermesztés sajnálatosan lecsökkent, a nemesítéssel együtt. Ne feledjük azonban, hogy nagy mennyiség rendelése esetén megéri speciális, igény szerinti keveréket összeállíttatni.

1. táblázat: A telepítési időszakok előnyei és hátrányai

	tavaszi telepítés	nyár végi telepítés
előnyök	könnyebb lehet a magágykészítés	gyomosodás veszélye kisebb
		teljes termés az első termőévben
		magfogási lehetőség az első termőévben
		biztonságosabb telepítés
hátrányok	gyomosodás veszélye nagy	nehéz lehet a magágykészítés
	késői kitavaszkodás, belvíz miatt kicsúszhatunk az optimális időszakból	
	féltermés abban az évben	
	magfogás csak a következő évben lehetséges	
	nyári kiszáradás veszélye fennáll	